

Рецензия от член на научно жури
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Рецензент: проф. д-р Силвия Трифонова Трифонова-Праматарова
Автор на дисертационния труд: докторант Юлиян Сашков Бенов
Тема на дисертационния труд: „Актуални проблеми на консолидацията на банковия сектор – сравнителен анализ за Европейския съюз и България“
Основание за написване на рецензията: Заповед № 210 от 29.04.2021 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов за назначаване на научно жури и решение на научното жури от заседание, проведено на 10.05.2021 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет на изследване в дисертационния труд са актуалните проблеми и възможните решения, отнасящи се до консолидацията на банковия сектор на базата на направен много задълбочен сравнителен анализ на практиката в ЕС и в България.

Очевиден е огромният труд, вложен от докторанта, който си проличава от цялостното научно изследване. За това допринася богатият професионален опит на докторанта в сферата на банковото дело и особено работата му в чужбина, която му дава възможност да направи прецизен сравнителен анализ на практиката на банковата консолидация в ЕС и в България.

Аз съм силно впечатлена от богатата професионална практика на докторанта в международната банкова сфера. Разбира се, тя се дължи и на неговото качествено образование в авторитетни чуждестранни университети – първо, BTU Cottbus, Котбус, Германия – бакалаварска програма „Environmental and Resource Management“ (на английски език) и езикова подготовка на немски език (2003-2004 г.), и впоследствие – Universität Hohenheim, Штутгарт, Германия, специалност „Икономичесни науки“ (Diplom) със специализации „Банково и финансово дело“/„Счетоводство и финансиране“/„Икономическа информатика“ (2010-2014 г.).

Професионалният си път в банковата сфера Юлиян Бенов е започнал като практикант в корпоративен контрол, счетоводство и данъци в концерна DaimlerChrysler AG, Штутгарт, Германия (2007-2008 г.), впоследствие – практикант в управлението на корпоративно изпълнение в Braincourt GmbH, Штутгарт, Германия (2007-2008 г.) и по-късно – ИТ консултант в KPMG AG, Штутгарт, Германия (2008-2009 г.).

Дълъг практически опит той е натрупал в концерна BayernLB, Мюнхен, Германия (2010-2017 г.), като последователно се е занимавал с ИТ системи в кредитирането като системата за управление на кредитното портфолио (Loan IQ) и настройки на Loan IQ, произтичащи от системни и организационни промени в концерна BayernLB (2010-2014 г.), впоследствие – мениджър проекти в сферата на процеси, документация, настройки и обучение в проект K2 за модернизиране на кредитните системи посредством Loan IQ (2014-2015 г.), а след това – специалист по риск контролинг: ликвиден риск – внедряване на софтуерни версии на системата за ранно установяване на евентуални ликвидни рискове (MERLIN) и оптимизация, валидация и контрол на ликвидния рисков модел на концерна BayernLB (2015-2017 г.).

По настоящем докторантът е ИТ мениджър проекти в UBS Business Solutions AG, Цюрих (от 2018 г. досега), където успешно е завършил стратегическия проект: *LIBOR Transition*, и дигитализационния проект: Key 4 Hypotheken, касаещ анализ и оценка на изискванията по отношение на мултизаемодателната способност на ипотечни кредити.

Изключително впечатление прави фактът, че въпреки своя богат образователен и професионален път в чужбина, докторантът е изbral за висше учебно заведение, където да защити своята дисертация – български университет, именно Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

2. Дисертационният труд на Юлиян Бенов е със значителен обем от общо 257 стандартни страници, от които 215 страници основен текст.

3. Структурата на дисертационния труд е класическа, съставена от въведение, три глави, заключение, библиография и приложения.

В първа глава много задълбочено са анализирани теоретико-приложните аспекти на банковата консолидация. Направен е обстоен преглед на съществуващите изследвания, свързани с банковата консолидация, като са обобщени резултатите от проучванията на редица водещи автори относно теоретичните аспекти и практиката на транзакции по сливания и поглъщания (M&A транзакции) в банковата сфера. На тази основа става възможно докторантът да изведе причините, методите, катализаторите и проблемите в консолидацията на банковия сектор, което се базира на обстойно проучване на опита на редица държави.

Втора глава е посветена на банковите сливания и поглъщания в страните-членки на ЕС. За целта са анализирани значението, структурата и състоянието и проблемите на консолидацията на банковия сектор в страните от ЕС. Докторантът е извел 6 групи актуални банкови консолидационни проблеми в ЕС на базата на опита на редица държави. Направен е критичен анализ на подходите за оценяване на ефективността от концентрацията на банковия капитал, а именно – парадигмата „Структура-Поведение-Резултат” и моделът за оценяване на ефективността от концентрацията на банковия капитал. Разгледани са много обстойно показателите за оценка на степента на концентрация – коефициент на концентрация, Херфиндал-Хиршман индекс, Хал-Тидеман индекс, Хорват индекс, Ханан Кай индекс, Хаузе индекс, Ентропи индекс, моделите за поведението на пазарните участници – модел на Панцер-Розе, Боне индикатор, модел на Брешна, както и измерителите, свързани с пазарния резултат – индекс на Лернер, лихвен марж, брутен доход преди данъци и такси (EBT).

В трета глава са изследвани актуалните проблеми на консолидацията на банковия сектор в България. След като е направен анализ на структурата и състоянието на банковата система у нас, докторантът пристъпва към емпирично тестване на модела за оценяване на ефективността от концентрация на банковия капитал. Докторантът е провел онлайн емпирично проучване сред специалисти в областта на M&A транзакциите в периода август – септември 2020 г., въз основа на което е извел класация на сравнителната консолидационна атрактивност на банковия сектор в ЕС. На тази основа докторантът изчислява т.нар. Ефективен прогнозен консолидационен коридор в банковата сфера (*Efficient consolidation interval, ECIBanking*) на национално ниво, който същевременно е оптимален не само за банките, но и за всички останали заинтересовани групи (*stakeholders*) – държавата, акционерите, банковия персонал, клиентите, кредиторите, доставчиците и FinTech фирмите. Въз основа на това става възможно да се формулират конкретни предложения за ефективно окръпняване на банковия сектор в България и различни алтернативи за неговата консолидация.

Дисертационният труд завършва с обобщаване на основните изводи от проведеното изследване, където ясно се потвърждават постигнатите цел и задачи на изследването, и доказани теза и три хипотези на труда.

4. Списъкът с използваната литература включва рекорден брой литературни източници – общо 436 источника (53 на български език, 237 на английски език и 146 на немски език).

За първи път срещам толкова богата библиография на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор”, за което докторантът Юлиян Бенов заслужава адмирации.

5. Към дисертационния труд са представени две приложения в общ обем от 11 стр., включващи фигуративен и табличен материал. Първото приложение включва крайните резултати от проведеното емпирично проучване към 25.09.2020 г. Второто

приложение представя междуинните групови резултати от сравнителната консолидационна атрактивност на банковата сфера в ЕС.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1. Дисертационният труд е посветен на тема с безспорна актуалност за съвременната банкова практика, а именно – консолидацията на банките и в частност сравнителната консолидационна атрактивност на банковия сектор в ЕС, с извеждане на актуалните проблеми, свързани с банковата консолидация, и възможни решения за разрешаването им.

Докторантът е много добре запознат с проблематиката на научното изследване, за което допринася неговият богат практически опит от 2007 г. досега в банковата сфера в чужбина и за което свидетелства правилното формулиране на обекта, предмета, целта, задачите, тезата и хипотезите на изследването.

Обект на изследване в труда е банковата консолидация. Предмет на изследване в труда са актуалните проблеми и възможните решения, отнасящи се до консолидацията на банковия сектор.

Основната цел на труда е „да се направи сравнителен теоретико-емпиричен анализ на консолидационния процес в страните от Европейски съюз и България“. Целта на труда се декомпозира в 7 изследователски задачи.

Формулирани са и три хипотези на изследването, а именно: 1/ Класацията на сравнителната консолидационна атрактивност на банковия сектор в ЕС е практически приложима; 2/ Възможно е да се изчисли и приложи ефективен прогнозен консолидационен коридор в банковата сфера на национално ниво, който същевременно да е оптимален за всички заинтересовани групи; 3/ Съществува възможност теоретично да се очертаят различни варианти за консолидация на банковия сектор в България и да се разработи процесна препоръка за ефективно окрупняване на банковия капитал у нас.

Изследователската теза на дисертационния труд е формулирана, както следва: „Оценяването на сравнителната консолидационна атрактивност и определянето на ефективен прогнозен консолидационен коридор на банковата система могат да се използват като база за разработване на процесна препоръка за нейното рационално окрупняване“.

Методологията на изследването включва широк кръг научноизследователски методи. Докторантът е използвал при разработването на труда историко-логически подход, сравнителен анализ, системен подход, метод на анализ и синтез, индуктивен и дедуктивен метод, метод на наблюдението, дескриптивен анализ, анкетен метод, емпиричен анализ, статистически анализ, графичен и табличен анализ, критичен анализ и др.

2. В труда е застъпен изключително обстоен преглед на съществуващата литература и на изследванията на редица водещи автори относно теоретичните аспекти и практиката в областта на консолидацията на банковия сектор. При прегледа на литературата е отразено собственото отношение на автора по разглежданите въпроси.

3. Общийят обем на дисертационния труд е 257 стандартни страници.

4. В дисертационния труд е използван подходящ графичен и табличен инструментариум за илюстриране на изложените тези и постановки. Представени са общо 19 таблици и 38 фигури.

5. Дисертационният труд се характеризира с последователност на разсъжденията. Осъществен е плавен преход между отделните части. Налице е издържаност на научния апарат и съразмерност на отделните три глави в труда.

6. Коректно са използвани и обработени огромни масиви от емпирични данни, касаещи консолидационната атрактивност на банковия сектор на страните-членки на ЕС. Докторантът е извършил задълбочена статистическа обработка на емпиричните данни, което свидетелства за неговите отлични умения да борави със специализиран статистически и иконометричен софтуер. Консолидационната атрактивност на

банковия сектор на страните от ЕС е оценена посредством прилагането на система от 30 индикатора, разделени в няколко групи. Показателите и техните индивидуални тегла са аргументирани на базата на извършен литературен преглед и на проведено анкетно проучване в онлайн формат сред експерти от най-големите кредитни институти в България, Великобритания, Австрия, Германия и Швейцария, както и на консултантски фирми с опит в M&A транзакции в банковата сфера.

7. Във връзка с изпълнението на поставените цели и задачи на изследването, докторантът е ползвал изключително голям брой източници по темата, основно чуждестранни (както по-напред бе споменато, общо 436 литературни източника, в т.ч. 53 на български език, 237 – на английски език и 146 – на немски език).

8. Авторефератът отразява точно и ясно написаното в труда. Положително впечатление правят Справката на публикациите на докторанта по темата на труда и Справката за съответствие с националните изисквания по Правилника на ЗРАСРБ.

Посочени са 5 публикации по труда, публикувани в нерефериранi списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове – в т.ч. 1 студия в Годишния алманах „Научни изследвания на докторанти“, Акад. изд. „Ценов“- Свищов, 2020 г. /под печат/; 2 статии, съответно в Годишен алманах „Научни изследвания на докторанти“, 2018 г. и 2019 г.; 2 доклада, един на английски език на Международна научна и практическа конференция “Bulgaria of regions”, ВУАРР – Пловдив, 2020 г., и един на български език на конференция на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ - Велико Търново, 2020 г.

Докторантът има общо 40,00 точки от публикации по темата на дисертационния труд при национален минимален изискуем брой точки 30,00.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Запознаването с дисертационния труд ми позволява да преценя, че целта и задачите на научното изследване са постигнати, а тезата и хипотезите са потвърдени. Въз основа на това с категорично убеждение отбелязвам, че в дисертационния труд са налице достатъчно доказателства за научни и научно-приложни приноси.

Напълно съм съгласна с формулираните научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд на Юлиян Бенов, които са посочени на стр. 47 в автореферата към труда и в отделна Справка на приносите. Те са особено значими за банковата практика в България, като се има предвид ценния опит и изводи, изведени от съпоставката на банковите транзакции по сливане и поглъщане в страните-членки на ЕС и България.

Разбира се, формулираните научни и научно-приложни приноси на труда на Юлиян Бенов биха могли да бъдат представени по-синтезирано, според мен по следния начин:

1. Извършен детайлен анализ и систематизация на резултатите от водещи изследвания относно теорията и практиката в областта на консолидацията на банковия сектор, с акцент върху системните специфики на M&A транзакции в банковата сфера в Европа и САЩ.
2. Очертани ключови актуални проблеми в развитието на банковите системи на България и на страните-членки на ЕС, и направена критична оценка на състоянието и проблемите на консолидацията на банковия сектор в съответните страни.
3. Направен сравнителен анализ и оценка на консолидационната атрактивност на банковия сектор на страните от ЕС чрез система от избрани 30 индикатора, разделени в няколко групи, чийто избор е базиран на обстоен литературен преглед и проведено анкетно проучване сред експерти от най-големите кредитни институции в България, Великобритания, Австрия, Германия и Швейцария, както и консултантски фирми с опит в M&A транзакции в банковата сфера.

4. Изчислен ефективен прогнозен консолидационен коридор в банковата сфера на национално ниво, който същевременно е оптимален не само за банките, но и за всички останали заинтересовани групи – държава, акционери, банков персонал, клиенти, кредитори, доставчици и FinTech фирми.
5. Формулирани конкретни предложения за ефективно окрупняване на банковия сектор в България и различни алтернативи за неговата консолидация. Възможните варианти са оценени на базата на консолидационния им потенциал и времевата рамка за тяхната реализация.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Нямам критични бележки към докторанта нито от съдържателно, нито от техническо естество, предвид на високостойностното и новаторско научно изследване, което той е реализирал в дисертационния си труд.

(Единствено от техническо естество съм установила, че използваните различни научноизследователски методи за целите на изследването са описани 2 пъти, което е абсолютно пренебрежимо.)

Единствената ми препоръка към докторанта е той да публикува дисертационния си труд като самостоятелен научен продукт, за да могат да се запознаят с него поширок кръг специалисти както от научните среди, така и от банковата практика. При това най-добре би било трудът да се публикува не само на български език, но и на английски и/или немски език, за да придобие широка публичност и в банковата сфера в чужбина.

Представеният дисертационен труд, автореферат и публикации по дисертацията показват сериозен и ерудиран млад изследовател, със задълбочена теоретична и практическа подготовка и богат опит, и с доказана способност за самостоятелни научни изследвания.

V. Обобщено заключение и становище

Дисертационният труд представлява завършено високостойностно новаторско научно изследване, посветено на изключително актуален и значим проблем, разработено със съвременен научен инструментариум, много задълбочено и прецизно, генериращо научни и научно-приложни приноси, и представляващо голям интерес както от научна, така и от практическа гледна точка за банковата сфера. Направените изводи изразяват собствената позиция на докторанта. Изведените предложения са особено ценни за съвременната банкова практика в България.

Поради това давам своята категорична **положителна оценка** на проведеното научно изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд и автореферат, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ Юлиян Сашков Бенов по програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“ в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Дата: 10.06.2021 г.

Рецензент:

(проф. д-р Силвия Трифонова-Праматарова)